

„Niscai” observații despre „niște”

ISABELA NEDELCU

Institutul de Lingvistică

„Iorgu Iordan – Al. Rosetti”, București

1. *Niște* – articol nehotărât și / sau adjectiv pronominal nehotărât

Statutul controversat al lui *niște* este dat de caracteristicile lui, parțial comune cu ale articolului nehotărât, parțial comune cu ale adjectivului pronominal nehotărât. În lingvistica românească, s-a subliniat adesea dificultatea de încadrare a lui *niște* într-o clasă morfologică, iar soluția a fost tratarea lui fie ca articol nehotărât¹, fie ca adjectiv pronominal nehotărât².

Considerarea lui *niște* ca articol nehotărât la plural, corespunzând formelor de singular, diferențiate în funcție de gen: *un* pentru masculin și *o* pentru feminin, se bazează pe o serie de particularități sintactice, morfologice și semantice, contrazise însă în anumite puncte ale descrierii de trăsături relevante pentru încadrarea lui în clasa adjectivelor pronominale nehotărâte.

1.1. Comportamentul morfosintactic al lui *niște*

Lipsit de autonomie sintactică, ca și ceilalți membri ai clasei articolului (articolul hotărât propriu-zis, articolul hotărât posesiv, articolul hotărât demonstrativ), *niște*, formă supletivă în paradigma articolului nehotărât, apare numai în vecinătatea unui substantiv: *niște studenți*, *niște cărți*. Atunci când însoțește alte părți de vorbire, *niște* marchează de fapt substantivizarea acestora, ca în exemplele: „Dar femeia se simte bine în preajma lui Gantenbein, căci «după un sfert de oră în compania unui orb te simți ca și măritată», ceea ce-nseamnă că oricum toți bărbații, sau toți soții, mai devreme sau mai târziu devin *niște orbi*.” („Academia Cațavencu”, Editorial, 1-7 aprilie, 2003, p. 2); „Cred că da, dar numai de la *niște nespălați* ca arabii sau negrii, sau țărani cei mai țărani, de la noi, de la jechoși.” („Academia Cațavencu”, 1-7 aprilie, 2003, p. 11).

Niște manifestă însă anumite preferințe combinatorii, în funcție de caracterul numărabil sau nenumărabil al substantivului pe care îl însoțește. În general, *niște* se poate combina cu orice substantiv la numărul plural. Deși nerecomandabil, *niște* se folosește frecvent în presa actuală chiar și pe lângă substantive abstracte la plural³: „Am fost zilele trecute la Administrația Financiară a Sectorului 3, pentru *niște încurcături* cu venitul global din 2001.” („Academia Cațavencu”, 1-7 aprilie 2003, p. 6); „Câinii au hămăit lugubru, bătrânii au experimentat *niște senzații* «cool» (aproape de atacul de cord), iar ziariștii au încercat să afle ce se petrece.” („Academia Cațavencu”, 1-7 aprilie 2003, p. 6); „Vasăzică nu erau cine știe ce dezacorduri grave (cum ar fi să zicem unele contracte, zestrea fetei), erau doar *niște neînțelegeri* sentimentale, de interese imediate, *niște disensiuni*, nu ceva logic, ireparabil.” („România literară”, 2-8 aprilie 2003, p. 18).

În comparații, arată Al. Graur, prezența articolului, deci și a lui *niște* la plural, este obligatorie: *înalt ca un brad*, *înalt ca bradul*; *înalți ca niște brazi*, *înalți ca brazii*. În schimb, în construcția „Am *o idee*”, *o* este numeral, de aceea autorul nu recomandă construcția echivalentă pentru plural „Am *niște idei*”, exceptând situația în care există o anumită intenție stilistică⁴.

Dacă în cazul substantivelor numărabile, *niște* intră în opoziția articulat nehotărât la singular / articulat nehotărât la plural: „Cumpăr *o carte / niște cărți*”, atunci când determină un substantiv nenumărabil, evident, această opoziție nu se mai poate stabili: *niște unt*.

Niște cunoaște o situație specială atunci când se combină cu substantivele „masive”, reprezentate de substantive nume de materie, „singularia tantum” (*niște vin, niște unt*) și „pluralia tantum” (*niște icre*), sau de substantive care, în anumite contexte, devin nenumărabile, desemnând nu un obiect izolat, ci materia continuă, nediferențiată, ca în exemplul: „Cumpăr *pește / niște pește*”. În astfel de contexte, *niște* nu participă la opoziția de determinare, ci are funcție de cuantificator nedefinit.

Niște se comportă la fel cu *ceva*, ambele având caracteristica de a însoți un substantiv cu trăsătura [$\pm$ Singular]: *ceva / niște bani, ceva / niște carne, icre*. *Ceva* și *niște*, ca determinante ale unor substantive „singularia tantum”, sunt echivalente însă doar în cazul „masivelor”, semnificând o parte mai mare sau mai mică dintr-o cantitate. Dacă *ceva* poate să apară atât pe lângă substantive „masive”, cât și pe lângă substantive abstracte „singularia tantum” (*ceva talent / brânză*), *niște*, în mod obișnuit, nu poate însoți un nume abstract „singulare tantum” (**niște rușine*). Astfel, *niște* devine context diagnostic pentru clasa substantivelor „masive”.

În vecinătatea unui substantiv „singulare tantum”, „masiv” sau abstract, se pot afla și adjectivele pronominale nehotărâte: *mult, puțin, destul* etc. *vin / curaj*, neacceptate pe lângă substantivele numărabile, la singular, cu trăsătura [+ Concret]: **mult / puțin / destul / câțva scaun*⁵. Prin analogie cu acești determinanți, care indică o cantitate nedefinită, *niște* a ajuns în limba actuală să se substituie acestora nu numai în contextul unui substantiv „masiv”, ci și în contextul unui substantiv abstract. Probabil așa se explică o construcție frecventă ca *niște treabă*: „Cineva mi-a povestit de un englez care a venit cu mașina lui la București și a avut *niște treabă* pe la țară, unde s-a dus cu câinele său, pe care l-a ținut în față, pe scaunul din stânga.” („Academia Cațavencu”, 15-21 aprilie 2003, p. 6). Presa actuală ne oferă multe exemple în care *niște*, de cele mai multe ori marcat stilistic, apare pe lângă un nume abstract cu formă de singular: „Bine, o să aduc *niște copii și niște animale și niște animație*”. („Academia Cațavencu”, Editorial, 1-7 aprilie 2003, p. 8). În limbajul familiar, colocvial, de asemenea, *niște* apare adesea pe lângă un nume abstract: „Ar trebui să îți pui *niște literatură engleză* în Internetul tău.” (www.utilitare.go.ro/fun). Compatibil cu substantivele „masive”, caracterizate semantic prin trăsătura inerentă [+ Continu], la fel cu numele abstracte, *niște* ajunge să fie folosit glumeț, prin analogie, într-un banc, de pildă, împreună cu un nume abstract, care apare în context ca „masiv”: „Copilul începe să se gândească la asta și abia ajuns acasă, sparge pușculița, ia 50.000 cu gândul să meargă să-și cumpere *niște fericire*.” (www.as.ro/bancuri.php/cool).

Semnificativ este faptul că adjectivele nehotărâte *niscail* și *niscaiva*, invariabile ca și *niște*, care nu cunosc un corespondent pronominal, ca *mult, puțin, destul, câțva*, se comportă asemenea lui *niște*.

Pe lângă substantivele numărabile, la plural, *niscail*, *niscaiva* intră în opoziție cu *un, o*: *un băiat, o fată - niscail băieți / fete*. În schimb, pe lângă substantive concrete, numărabile, la singular, *niscail*, ca și *niște*, nu apare niciodată: **niscail creion*.

În cazul „masivelor”, determinanții *niște* și *niscail*, *niscaiva* sunt substituibili în orice context: „Ai *niscail(va) ulei / tărâțe*?” În privința abstractelor, se constată însă

diferențe de comportament între *niște* și *niscai*, dar și influențe reciproce. *Niscai* apare frecvent ca determinant al unui substantiv abstract atât la plural, cât și la singular: „Este vorba despre *niscai* *protocoale secrete*, prin care «partea leului» revenea, aveți să râdeți!, UDMR.” (“Dimineața”, 18 decembrie 1997, p. 1); „Să nu vă închipuiți că mulge vaca. Nu, însă cosește, evident, nu toată pajiștea, pentru că trebuie să mai acorde *niscai* *vreme* și trandafirilor pe care i-am pomenit mai sus ori pomilor fructiferi.” („Cotidianul”, 21 iulie 2002, p. 3); „Probabil că le vei stârni *niscai* *invidie*, dar nu ai de ce să întârzi prea mult.” (FHM, mai 2003, p. 105). Folosirea lui *niscai* pe lângă un nume abstract este atestată și în scrierile foarte vechi, în contexte neutre, nemarcate stilistic. Astfel, în *Testamentul Ilincăi Cojeasca* din anul 1725 apare sintagma *niscai* *meșteșug*: „Iar da s-ar scula cineva au dan copiii miei au dan altu neam al meu si ar umbla cu *niscai* *mestesug* sa strice si sa stramute cele ce am scris eu, sa fie neertat da Domnul nostru Iisus Hristos și da mine pacatoasa, pricopseala sa n-aiba.” (www.stavropoleos.starnets.ro)⁶. Aceste fapte arată că *niscai* apare în mod normal pe lângă un substantiv abstract, spre deosebire de *niște*, care nu este acceptat de limba literară ca determinant al unui substantiv abstract⁷. În limba actuală însă, *niște* tinde să-l înlocuiască pe *niscai* în orice context⁸. În presă, acesta din urmă, simțit învechit și popular, este folosit mai mult pentru a imprima o notă ironică contextului în care se folosește: „Vizita președintelui Constantinescu, în Germania, soldată, ni se spune, cu speranțe mai clare în ceea ce privește înalta protecție a cancelarului Kohl, ascunde ea oare și *niscai* *tănuite clauze*?” (“Dimineața”, 18 decembrie 1997, p. 2). Valoarea ironică maximă este dată de utilizarea lui *niscai* ca un cuvânt autonom, pierzându-și, deci, calitatea de adjectiv: „Și astăzi, dacă nu știați, există un nenea Anghelache și o juristă, capdefilă, la Consiliul de Acreditare Academică, cărora dacă nu le dai acolo *niscai*, apăi sigur îți vor pierde un act, o aviză, ceva, drept pentru care poate dura și 20 de ani să-ți acrediteze matală învățământul tău, cum zice ardeleanul.” (“Academia Cațavencu”, 16-22 aprilie 2002, p. 2). În acest ultim context s-a făcut desigur și o analogie cu *ceva*, care poate fi cuvânt autonom („Cere *ceva*”). Se poate spune că tendința de înlocuire a lui *niscai* cu *niște* face ca *niște* să apară în limba actuală și pe lângă numele abstracte, însă de cele mai multe ori cu valoare ironică, așa cum, de altfel, este utilizat în presă și *niscai*.

1.2. „Niște” din punct de vedere semantic

Ca articol nehotărât, *niște* participă la realizarea opozițiilor de determinare, marcând un grad mic de individualizare: „Cumpăr *cărțile* / *niște cărți* / *cărți*”. La singular, cele trei opoziții de determinare: determinat hotărât / determinat nehotărât / nedeterminat, nu se realizează integral în cazul substantivelor numărabile: „Cumpăr *cartea* / *o carte* / **carte*”. În schimb, substantivele nume de materie „singularia tantum” satisfac toate cele trei poziții: „Cumpăr *vinul* / *un vin* / *vin*”, cu precizarea că, atunci când este însoțit de articolul nehotărât la singular, substantivul nume de materie capătă semnificația de „sort”. Dacă, la singular, articolul nehotărât are în primul rând rolul de actualizare a substantivului în enunț, de identificare a obiectului la care enunțul face referire, la plural, prezența lui *niște* sugerează nu numai o delimitare a clasei de obiecte desemnate de substantivul pe care îl determină, ci și o restrângere cantitativă a acestei clase. Folosirea substantivului nedeterminat la plural indică, de asemenea, o cantitate nedefinită de obiecte, însă *niște* desemnează doar anumite obiecte. De exemplu, pragmatico-semantic, enunțurile „Vor veni *zile grele*” și „Vor veni *niște zile grele*” nu sunt perfect echivalente din punctul de vedere al centrării interesului, întrucât în primul se insistă asupra iminenței venirii unui număr neprecizat de zile grele, pe când în al doilea se insistă asupra

„anumitor” zile grele⁹. Așadar, la plural, construcțiile cu substantiv fără articol nu sunt echivalente cu construcțiile cu substantiv + *niște*.

Nu același rol îl are articolul nehotărât la singular. Întrucât substantivele numărabile nu suportă nedeterminarea la numărul singular (exceptând utilizările generice: „Cui pe cui se scoate”), articolului nehotărât îi revine funcția de marcarea a determinării obiectului desemnat de substantiv, și nu de precizare a numărului, a cantității. Aceasta din urmă este relevată de omonimul lui, numeralul *un, o*, în contexte precum „Nu a venit un student, ci au venit cinci”. Se poate vorbi astfel de omonimia *un, o* – articol nehotărât și *un, o* – cuantificator definit sau numeral.

În cazul „masivelor”, de asemenea, se pune problema identității sau diferenței semantice dintre construcția cu *niște*, ca adjectiv pronominal nehotărât, și construcția fără *niște*. Așa cum arată Alexandru Niculescu, în construcția *beau apă*, lipsa determinării poate indica „felul lichidului”, în opoziție cu alte lichide: *vin, lapte* etc., iar în construcția *beau niște apă*, *niște* marchează numai „cantitatea lichidului”¹⁰. Pe lângă substantivele „masive”, *niște* nu intră în opoziția determinat nehotărât la singular / determinat nehotărât la plural, ci funcționează ca un cuantificator nedefinit partitiv, asemenea lui *mult, puțin, destul, câțva*, cu care poate fi substituit, indicând o cantitate mai mare sau mai mică dintr-un tot. Rolul lui *niște* nu mai este astfel în această situație acela de a marca un grad de individualizare a substantivului pe care îl însoțește. *Niște*, cuantificator partitiv al numelor de materie, aduce o viziune continuă asupra părții: *niște miere*, de exemplu, face referire la o cantitate omogenă nedefinită, ce nu poate fi împărțită în entități discrete, pe când *niște studenți* desemnează atât o mulțime nedefinită de indivizi - studenți, cât și anumiți studenți¹¹. Cu rol de cuantificator partitiv, *niște* funcționează și pe lângă substantive cu sens colectiv: „Ajungi ușor oriunde și poți să scutești *niște bani*, oferindu-ți o plimbare prin oraș mai ieftină decât dacă ai fi cumpărat un bilet de autocar pentru un tur turistic.” (FHM, noiembrie 2002, p. 40). Ca și la singular, unde se stabilește omonimia *un, o₁* – articol nehotărât / *un, o₂* – numeral sau cuantificator definit, considerăm că se poate vorbi la plural de omonimia *niște₁* – articol nehotărât (indicând o determinare slabă) / *niște₂* – adjectiv pronominal nehotărât sau cuantificator nedefinit, cu observația că *niște₁* amalgamează valoarea de articol nehotărât și pe cea de cuantificator¹².

1.3. Etimologia lui *niște*

Etimologic, *niște* are la bază construcția latinească *nescio quid*, ceea ce justifică interpretarea lui *niște* ca adjectiv, deci ca un cuantificator nehotărât. În română, a avut loc însă un proces de gramaticalizare a lui *niște₁*, ajungând să fie considerat articol, indicator al determinării nehotărâte.

Comportamentul similar al lui *niște* și al lui *niscăi(va)* se explică și prin etimologia celor două cuvinte, care arată înrudirea lor formală și semantică. Astfel, *niște* provine din construcția latinească *nescio quid* „nu știu ce”, iar *niscăi* din lat. *nescio qualis* „nu știu care”¹³, ambele presupunând ideea de nedefinire, exprimată cu ajutorul formei negative a verbului *a ști* și a pronomelor relative-interogative *quid*, respectiv *qualis*¹⁴.

2. Aspecte stilistice

Prezența lui *niște* pe lângă nume abstracte sau chiar pe lângă nume concrete numărabile face ca adesea enunțul care îl conține să capete un caracter ironic: „Există *niște negocieri* secrete între CNSAS și anumiți ziariști care ar avea dosar de foști turnători, ne

spun surse bine informate. De fapt, între cei care furnizează dosare pentru CNSAS și cei care au *niște muște* mari pe căciulă.” (“Academia Cațavencu”, 16-22 aprilie 2002, p. 7); „Circulă *niște zvonuri* cum că fondurile PHARE pentru cultură vor fi gestionate de ministerul de resort care nu poate să-și gestioneze nici măcar banii de salarii. Dacă e adevărat, înseamnă că, din senin, vor apărea *niște proiecte* semnate de alde Dinu Săraru, cunoscut autor de proiecte (unele internaționale, altele ale religiilor) care fac bani, măcar pentru inițiatori.” (“Academia Cațavencu”, 9-15 iulie 2002, p. 14). În limba actuală însă, în limbajul familiar și chiar în presă, se poate constata că *niște*₁ se folosește pe lângă nume abstracte la plural din ce în ce mai mult în contexte nemarcate stilistic, deci fără a aduce enunțului o semnificație suplimentară, în afară de a determina nehotărâtă a substantivului regent. De exemplu, într-un text de pe internet, scris într-un limbaj familiar, *niște*₁ apare de mai multe ori ca determinant al unor substantive abstracte, fără ca enunțul să vizeze crearea unor efecte stilistice speciale: „Niciodată nu mă cramponez de *niște reguli*, nu consider că trebuie să urmezi cuvânt cu cuvânt ceea ce scrie la carte [...]. Am știut odată, am participat la o mulțime de brainstorminguri și am tras *niște concluzii* pe care o să vi le prezint acum [...]. S-ar putea să vină cu *niște idei* originale (chiar dacă nu întotdeauna aplicabile și care să genereze idei la cei experimentați).” (www.adworld.ro/cercetari, articolul „Furtună în creier”).

Libertățile de combinare ale lui *niște* sunt foarte mari în limba actuală, efectele fiind adeseori comice și / sau peiorative. Astfel, *niște*, pentru a sublinia lipsa de recunoaștere, de valoare, este folosit sugestiv împreună cu pronume nehotărâte: „De fapt, n-a fost așa grav, tot în 1889 s-au născut *niște unii* care aveau să bage în anii '20 «Tractatus Logico-Philosophicus, A Study of History» sau «Sein und Zeit», citește «Zain unt Țait»; corectăm astfel o scăpare din nr. trecut unde apăruse «Sein und Zeit» pronunțat greșit.” (“Academia Cațavencu”, Editorial, 1-7 aprilie 2003, p. 5); „Ca o dovadă a faptului că afacerea de la Otopeni este o chiftea mai strategică decât și-ar fi putut imagina *niște fitecine*, până la urmă în ecuație a fost introdus și Dinu Vamă.” (“Academia Cațavencu”, 16-22 aprilie 2002, p. 3). Denigrarea, ca și efectul comic sunt obținute, în ultimul exemplu, și prin utilizarea formei populare *fitecine* (de observat că *fitecine* nu are formă de plural), ceea ce dovedește că numai în anumite contexte *niște* poate căpăta conotații ironice. Rolul lui *niște* este în toate aceste exemple caracterizator: sensul nedefinit pe care îl exprimă este pus în legătură cu caracterul necunoscut, nesemnificativ al personajelor sau al faptelor la care face referire. Același efect îl are folosirea lui *niște* pe lângă un xenism: „Spiciurile au arătat cu-adevărat *niște «wise guy»*, chiar dacă rolurile au fost scrise, cum bine s-a văzut la tandemul haios Douglas tată-fiu.” (“Academia Cațavencu”, 1-7 aprilie 2003, p. 10). În astfel de situații, rolul de cuantificator sau de determinare este neglijat în favoarea obținerii unor efecte stilistice.

Valoarea expresivă a lui *niște* este evidentă și în contexte în care acesta devine marcă a substantivizării, accentuând sensul negativ exprimat de adjectivele pe care le însoțește: „Și ca să înțeleagă prostimea, l-a ales doar pe al nostru, lăsându-i pe ceilalți doi condamnați în procesul Otopeni să-și isprăvească vina de a fi tras în soldăței, fără ca aceștia să fi fost securiști, ci doar *niște neisprăviți* de militari.” (“Academia Cațavencu”, 22-28 aprilie 2003, p. 28). Așa cum arată Al. Graur, sensul negativ al lui *niște* reiese uneori și din combinarea lui cu unele „substantive (sau adjective substantivate) pozitive, dar folosite în ironie”, ca în construcția *niște deștepți*¹⁵. Același autor vorbește și de un „*niște admirativ*”, care se deosebește de *niște* peiorativ prin intonație, ca în exemplul:

„Bucătăreasa asta face niște sarmale, o minune!”¹⁶. Toate aceste sensuri conotative ale lui *niște*, rezultate din diversele combinații în care intră, trimit la valoarea sa inițială, de adjectiv nehotărât.

3. Concluzii

În limba română, se constată omonimia *niște*₁ – articol nehotărât – și *niște*₂ – cuantificator nedefinit –, echivalentă cu omonimia de la singular *un*, *o*₁ – articol nehotărât / *un*, *o*₂ – numeral sau cuantificator definit. *Niște*₁, ca determinant al substantivelor numărabile la plural, marchează o determinare slabă, nehotărâtă, apropiindu-se de nedeterminare („Văd *niște studenți / studenți*”), pe când *niște*₂, însoțind un substantiv nenumărabil nume de materie (sau abstract, în contexte marcate stilistic) ori un substantiv cu valoare colectivă (*niște bani*) indică extensiunea acestuia, cantitatea prin care se caracterizează substantivul pe care îl însoțește. În plus, față de *niște*₂, care este doar un cantitativ, *niște*₁ aduce informații privind atât cantitatea, cât și determinarea, individualizarea obiectului pe care substantivul determinat de acesta îl evocă în enunț.

NOTE:

¹ În *Gramatica limbii române* (coord. Al. Graur, Mioara Avram, Laura Vasiliu), vol. I, ed. a II-a, revăzută și adăugită, București, Academia Republicii Populare Române, 1963, p. 110, se arată că *niște* este considerat „în mod obișnuit” articol nehotărât pentru plural, lăsându-se astfel să se înțeleagă ezitarea în alegerea acestei soluții de interpretare. În *Limba română contemporană, I – Fonetica, Fonologia, Morfologia* (coord. Ion Coteanu), ediție revizuită și adăugită, București, EDP, 1985, p. 123, *niște* este tratat tot ca articol nehotărât, care împreună cu articolele nehotărâte la singular *un*, *o* și cu articolele hotărâte enclitice *-l*, *-a* etc. funcționează ca afixe ale categoriei determinării. Cele mai multe dintre studiile ulterioare acestor două lucrări preiau soluția interpretării lui *niște* ca articol nehotărât.

² De pildă, Maria Manoliu Manea, *Sistematica substitutelor din româna contemporană standard*, București, Editura Academiei Republicii Socialiste România, 1968, p. 116, consideră că *niște*, la fel cu *unii*, *unele* „nu poate fi încadrat în paradigma articolului nedefinit ca plural”, iar Ileana Câmpean, în articolul intitulat *Niște*, CL, anul XXV, 2 / 1980, p. 171-173, aduce argumente pentru tratarea lui *niște* ca adjectiv pronominal nehotărât.

³ Mioara Avram, în *Gramatica pentru toți*, ediția a III-a, București, Humanitas, 2001, p. 106, atrage atenția asupra utilizării frecvente, însă nerecomandabile, a lui *niște* împreună cu nume abstracte în presa actuală.

⁴ Cf. Al. Graur, *Niște*, „România literară”, anul X, nr. 29, 21 iulie 1977, p. 8.

⁵ E. Vasiliu, Sanda Golopenția – Eretescu, *Sintaxa transformațională a limbii române*, București, EARSR, 1969, p. 303, arată că substantivele nume de materie se pot combina cu „determinative” ca *niște*, *puțin*, *mult*, spre deosebire de substantivele numărabile care nu suportă vecinătatea unor astfel de „determinative” la singular.

⁶ Întrucât textul citat pune probleme de transcriere, fiind un text vechi, l-am redat fără semne diacritice, așa cum apare pe site-ul www.stavropoleos.starnets.ro.

⁷ Este interesant faptul că în același manuscris *niște* apare și pe lângă un substantiv concret numărabil la plural: „Si am avut *niste bani* la sfintia sa parintele popa Ioanichie, *niste bani* si i-am luat mai danainte vreme, si ingropindu-i la tara si au furat si numai am nimic la sfintia sa, nici multu nici putin”.

⁸ *Niscail(va)* se mai întâlnește doar în vorbirea populară, mai ales la sat. Mediul în care se folosește astăzi *niscail(va)* este sugerat în următorul context: „În loc să ducă la Bistrița o geantă de bani pentru 16 vedete cu legitimații de fotbalist, conducătorii lui Dinamo ar fi trebuit să oprească prin sate și să încarce prin portbagaj *niscaiva jucători* din diviziile inferioare.” (“ProSport”, 17 aprilie 2003, p. 4).

⁹ Al. Graur, *op. cit.*, p. 8, arată că „fără *niște*, substantivul e înțeles ca luat în general, de exemplu *m-am dus la prieteni* poate însemna că am fost la toți prietenii, iar ca să specificăm că e vorba numai de unii, trebuie să zicem *la niște prieteni*”.

¹⁰ Vezi Alexandru Niculescu, *Individualitatea limbii române între limbile romanice*, vol. 3, Cluj, Clusium, 1997, p. 178-179.

¹¹ Maria Manoliu Manea, *op. cit.*, p. 115-116, arată că, spre deosebire de articolele hotărâte *-(u)l, -a* și de articolele nehotărâte *un, o*, care pot avea și o „citire” generică, *niște*, ca și adjectivele *unii, unele*, sunt partitive, niciodată „totalitare”, ceea ce face ca *unii, unele* și *niște* să nu fie tratate ca forme de plural ale articolului nehotărât. În plus, *niște*, precizează autoarea, „nu are totdeauna valoare discretă în prezentarea părții (*niște carne*)”.

¹² Ileana Câmpean, *op. cit.*, p. 171-173, demonstrează că *niște* este adjectiv nehotărât în toate contextele (pe lângă substantive numărabile sau nenumărabile, cu valoare colectivă sau nume de materie la singular), aducând următoarele argumente: 1. relativa autonomie semantică, *niște* apropiindu-se ca sens de *unii, unele, câțiva, câteva, niscăi(va)*, cu care poate fi înlocuit; 2. etimonul *nescio quid* care cere în mod obligatoriu un substantiv și 3. atestarea în textele vechi a formei de genitiv-dativ *niștor*, substituit în româna contemporană de *unor*, genitiv-dativul adjectivului nehotărât *unii, unele*.

¹³ Cf. DEX, ediția a II-a, București, Univers Enciclopedic, 1996.

¹⁴ *Niscaiva* s-a format pe teren românesc din *niscăi* + particula verbală *va*.

¹⁵ Apud Al. Graur, *op. cit.*, p. 8.

¹⁶ *Ibidem*.

Bibliografie:

1. Avram, Mioara, *Gramatica pentru toți*, ediția a III-a, București, Humanitas, 2001.
2. Câmpean, Ileana, *Niște*, CL, anul XXV, 2 / 1980.
3. Graur, Alexandru, *Niște*, „România literară”, anul X, nr. 29, 21 iulie 1977.
4. Manoliu Manea, Maria, *Sistematica substitutelor din româna contemporană standard*, București, Editura Academiei Republicii Socialiste România, 1968.
5. Niculescu, Alexandru, *Individualitatea limbii române între limbile romanice*, vol. 3, Cluj, Clusium, 1997.
6. Vasiliu, Emanuel, Golopenția – Eretescu, Sanda, *Sintaxa transformațională a limbii române*, București, Editura Academiei Republicii Socialiste România, 1969.
7. ∴ *Gramatica limbii române* (coord. Al. Graur, Mioara Avram, Laura Vasiliu), ed. a II-a revăzută și adăugită, București, Academia Republicii Populare Române, 1963.
8. ∴ *Limba română contemporană, I – Fonetica, Fonologia, Morfologia* (coord. Ion Coteanu), ediție revizuită și adăugită, București, Editura Didactică și Pedagogică, 1985.

IZVOARE:

Academia Cațavencu
Cotidianul
Dimineața
For Him Magazine (FHM)
ProSport
România literară
www.adworld.ro/cercetari
www.as.ro/bancuri.php/cool
www.stavropoleos.starnets.ro
www.utilitare.go.ro/fun

“DES OBSERVATIONS SUR «NIȘTE»”

(Résumé)

Les opinions sur le statut de *niște* en roumain sont partagées: il est considéré soit comme article indéfini, soit comme adjectif indéfini. L'idée de cet article est de séparer dans l'analyse grammaticale *niște*₁ – article indéfini de *niște*₂ – quantificateur. Si *niște*₁, qui détermine un nom nombrable, indique une détermination faible, participant à l'opposition de déterminant, *niște*₂, applicable aux noms „massifs” et aux noms à valeur collective, indique une quantité indéfinie, une partie indéfinie du tout. Mais dans certains contextes, *niște*₁ amalgame les deux valeurs, exprimant en même temps la détermination indéfinie et la quantité.

Dans le roumain actuel on constate une grande liberté de combinaison de *niște*. Il peut déterminer comme article indéfini même un nom abstrait au pluriel (*niște observații, niște idei*), où il tend à être utilisé naturellement, ou, plus rarement et marqué du point de vue stylistique, au singulier comme quantificateur (*niște aspirație, niște literatură*). Ce fait s'explique par la possibilité de substituer *niște* à *mult, puțin, destul, unii, unele, câțiva, câteva* et *niscăi(va)*, le dernier, apparenté à *niște* du point de vue morphologique, syntaxique, sémantique et étymologique, étant considéré dans le roumain contemporain vieilli et populaire.